

Replik: Fria fantasier utan stöd i forskningen

Dagens Nyheter den 3 september 2019

Martin Lackéus kritiserar regeringens nya fokus på kunskapskrav och disciplin i skolan. Han menar att utsatta elever förlorar på en traditionell skola, eftersom de ser den som meningslös, vilket i sin tur riskerar leda till att fler söker sig till kriminella gäng. Lösningen står enligt Lackéus att finna i mer "elevmotiverande arbetssätt" och "värdeskapande lärande".

Lackéus verkar dock ha missat att svensk skolpolitik under decennier har följt just det recept han föreslår. Med mer individbaserade, "progressiva" metoder – som "upptäckande undervisning", "forskningbaserat lärande" och "eget arbete" – har man länge försökt öka eleverns "lust att lära". Så sent som 2011 skrevs "entreprenöriellt lärande" in i läroplanen och skollagen, en metod som också har sin grund i progressiv utbildningsteori. Det Lackéus erbjuder är alltså i mångt och mycket en ompaketerad variant av de senaste decenniernas skolpolitik.

Problemet är att denna skolpolitik inte fungerar. Rigorös forskning finner tvärtom att traditionella skolor med fokus på lärarledd undervisning och disciplin har starka positiva effekter på eleverns inläring – framför allt bland utsatta elever. Det finns också stöd för att sådana skolor minskar brottsligheten bland just de elever som Lackéus säger sig värna. Att en mer traditionell skolpolitik skulle leda till mer gängvård är alltså fria fantasier och finner inget stöd i forskningen.

Lackéus påstår också att han inte finner tecken på den målkonflikt mellan glädje och inläring, som jag och Nima Sanandaji har pekat ut i boken "Glädjeparadoxen". Men detta är helt enkelt för att hans forskning inte är tillräcklig.

För det första analyserar de studier han refererar till, vad jag kan se, inte ens sambandet mellan eleverns glädje och resultat – kunskaper är inte ett utfallsmått i analysen.

För det andra verkar Lackéus ha missförstått den målkonflikt jag pekar ut. Naturligtvis finns det ett positivt samband mellan resultat och glädje på elevnivå, så även i de Pisa-data som jag analyserar. Men positiva korrelationer döljer ofta negativa orsaks samband. Mycket riktigt visar den kausala forskningen ofta att det finns en målkonflikt: interventioner som höjer eleverns kunskaper sänker inlärningsglädjen.

Den forskning som Lackéus står för kan alltså inte svara på vad som fungerar och inte fungerar, vilket kännetecknar mycket pedagogisk forskning. Man skapar ofta hypoteser men testar inte dessa hypoteser på rigorös basis. Eftersom sådana test nödvändiggör mätningar och kvantitativ analys – som ofta alltså leder till att progressiva idéer motbevisas – tvingas man i stället misstänkliggöra dessa oumbärliga instrument. Detta pekar mer generellt på den svenska skolans stora problem: avsaknaden av rigorös forskningsförankring.

Detta betyder inte att progressiva idéer bör förkastas helt och hållet. Jag håller med Lackéus om att vi behöver en bättre balans. Problemet är dock att hans egna idéer inte alls skapar balans, utan i stället underblåser utvecklingen ytterligare i progressiv riktning. Givet de senaste decenniernas

politik kan vi endast uppnå en bättre balans om skolan kalibreras i mer traditionell riktning – inte mindre.

Gabriel Heller-Sahlgren